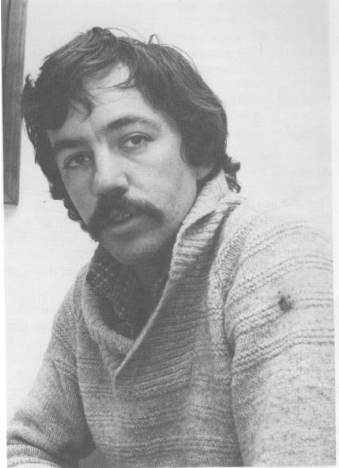

Gör facket till en kamporganisation! Ett samtal om facklig kamp

Ur *Kommunist* nr 46, 1983 [*Kommunist* var Förbundet Kommunists teoretiska tidskrift]

Presentation av deltagarna i samtalet om aktivering och radikalisering av facket

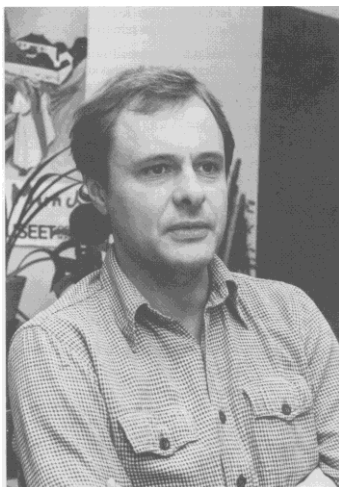
Christer Haagman:

Metallarbetare. Arbetar sedan sex år på Fix-fabriken i Göteborg. Han har varit medlem av klubbstyrelsen i fyra år, varav de senaste tre åren som ordförande. Representerar Fix-fabriken i Metalls representantskap sedan fem år. Christer är medlem i VPK, men var till slutet av sjuttitalet medlem i Förbundet Kommunist.

Kent Kjellgren:

Metallarbetare. Arbetar sedan drygt åtta år på Volvo Lastvagnar, Lundbyverken. Har varit medlem av gruppstyrelsen i fyra år och var 1982 dess ordförande, men avgick för att bli föräldraledig. Har för närvarande inga fackliga uppdrag. Kent är medlem i Socialistiska Partiet.

Anders Lundström:

Lokförare. Arbetar sedan åtta år på SJ. Fackligt aktiv i Statsanställdas Förbund avdelning 1331 sedan sju år. Valdes i fjol till ordförande för lokförarna i Västra Sverige. Har en del uppgifter som studieledare och är ledamot av Lokala Fackliga Studiekommittén tillsammans med Kommunalarbetarförbundet och Försäkringsanställdas Förbund. Anders är medlem i SAP, men inte partipolitiskt aktiv. Han var i början av sjuttitalet medlem i KFMLr.

Den fackliga kampen är självfallet ett viktigt område för att utveckla vänstern och socialismen i Sverige. Därmed är den också ett viktigt ämne för *Kommunist*. I december i fjol samlade vi några fackligt aktiva göteborgare för att diskutera villkoren för en radikaliserings och aktivering av fackföreningsrörelsen. De som deltog var *Christer Haagman, Kent Kjellgren* och *Anders Lundström*. Förutom inriktningen på att sträva efter en aktiv och radikal fackförening har dessa tre också det gemensamt att de alla har ett förflutet i vänstern "från 68".

Från *Kommunist* deltog *Anders Frenander* och *Hans Ödman*.

Kommunist: Till att börja med skulle vi vilja föra ett principiellt resonemang om hur man ska arbeta för att radikaliserings och aktivera fackföreningsrörelsen.

De olika arbetssätt ni representerar kan kort sammanfattas som "Forma en fast oppositionsgrupp" respektive "Arbeta inom de organ som existerar". Grundar sig de här strategierna på de praktiska villkor ni mött, eller finns det andra överväganden i bakgrunden?

Kent: Det är farligt att generalisera våra erfarenheter. Volvo-Göteborg är en ganska speciell arbetsplats med den kanske starkaste fackliga byråkratin i norra Europa. Problemet är att p.g.a. dess stora betydelse, så blir all typ av opposition genast polariserad och snabbt också politiserad. Det innebär, tror jag, att det är praktiskt omöjligt att tro att man kan ha "lugna" arbetsformer och bygga upp sig lugnt och försiktigt på Volvo. Då sväljs man av den fackliga byråkratin och blir i princip oskadliggjord, eftersom man inte kan mobilisera folk på en annan riktning.

Det är ingen principfråga att Facklig Opposition på Volvo ser ut som den gör. Den är bara en väg, som har sin grund i ett samarbete med VPK och den övriga vänstern. Vi är naturligtvis för ett så brett samarbete som möjligt. Jag skulle föredra att samarbeta med socialdemokrater, av politiska skäl, men det är vänstern som varit beredd till handling. En socialdemokrat, som är aktiv blir omedelbart utesluten ur sossföreningen, det är ingen pardon.

Jag upplever detta som ett handikapp. Det gör att vi pressas till att inte ta upp s.a.s. fackligt-politiska frågor. Vi har helt enkelt inte varit säkra på vilka följderna skulle bli. I praktiken har det blivit så, att det Socialistiska Partiet blivit dominerande och det hänger ju ihop med den övriga vänsterns upplösning och demoralisering.

Det stora problemet för en opposition, vilken form den än har, är att det är svårt att åstadkomma resultat, p.g.a trycket utifrån. Även om den har en stark ställning, men är utanför etablissemangen, så är det svårt att få igenom saker annat än med hårda metoder. Vi har allas ögon på oss, om någon i styrelsen skulle gå ut och öppet förordade aktioner som strider mot lagstiftningen så blir det omedelbart tidningsrubriker. Det gör att vi sitter som i ett skruvstöd när det gäller stora frågor. När det gäller små frågor jobbar vi under bättre förhållanden. Vi tvekar inte att använda maskningsaktioner och liknande och det vet företagsledningen om, så därför har vi en stark sits. Jag tror att läget på Lund-byverken är bättre än på Volvo i övrigt.

I längden måste ett oppositionsarbete ske i organiserad form, man måste jobba ihop med folk, utvärdera och diskutera. Annars är min erfarenhet att folk antingen passiviserar eller suges upp.

Ett svårt dilemma är att den form av klasskampaktivitet som vi förespråkar straffar sig själv i det system vi har. Går man med på att samarbeta så finns det vissa små förmåner att få — det är ju inte enbart tomma reformer som sossarna kommer med. Om man däremot sätter igång aktiviteter så statueras det ganska snabbt exempel. Det betyder att så fort det kommer ut i offentlighetens ljus och inte hålls nere på verkstadsgolvet så straffas man ut. Eftersom den stora massan av arbetare drar erfarenheter av praktiken, så är det alltså mycket svårt att få

igång en klasskampsströmning, där man kan dra erfarenheten att det lönar sig att slåss.

Christer: Jag tror inte frågan för någon av oss står om man ska arbeta inom eller utom existerande fackliga organisationer. Facklig Oppositions första målsättning var ju att ta sig in i de existerande organen.

På Fixfabriken har det handlat om att bygga upp en fackklubb. Det fanns naturligtvis, när jag började, en klubb ”på papperet”, med styrelse osv. Men aktiviteten var väldigt låg. På mötena deltog kanske 10-15 av fabriken ca 150 anställda. Inte heller fanns något ordentligt nät med kontaktombud och skyddsombud. Den första uppgiften, som jag och andra som ville få igång lite aktivitet, ställdes inför, det var att bygga upp fackklubben med kontakter över hela verkstaden, så att klubbmötena skulle vara ett forum där man kunde besluta om saker och ting. Vi införde, att vi skulle ha omröstning innan det lokala avtalet skrevs under. Med sådana små åtgärder ökade intresset och sedan dess kommer ungefär hälften av medlemmarna på mötena. Det betyder, att nästan alla är på något möte under året.

Att bilda ”oppositionsgrupp” skulle nog inte falla någon in, oavsett vilka tankar man har innan. Visst var det konfrontationer i början, men de knöts inte till partier eller partipolitik, utan till olika personer och olika idéer om hur man skulle göra, om man skulle ha omröstning om avtalen eller inte osv.

Anders: När jag började som lokbiträde 1975, var det första gången på 22 år som SJ anställde folk i lokförartjänsten och det satte väl sin prägel på det fackliga arbetet eftersom man stod inför en oundviklig generationsväxling. Vi hade ju ett gynnsamt utgångsläge på det viset. Vi ställdes ganska tidigt inför valet om vi skulle uppträda som en facklig opposition av något slag eller arbeta på annat sätt. Det löste vi inte själva, utan det gjorde den gamla avdelningsstyrelsen och socialdemokraterna på jobbet åt oss. Vi var en tre—fyra kommunister och en del andra unga radikaler, som agerade som en traditionell opposition på avdelningsmötena. Men vi blev invalda i en del organ, t.ex. en utredning om bemanningsfrågor. På så vis fick vi direkt en positiv erfarenhet av att jobba via traditionella fackliga kanaler. Om man hade sakliga argument, så kunde man få gehör för de idéer man drev.

Efter hand som pensionsavgångarna har kommit bland lokförarna, har det kommit in yngre killar i avdelningsstyrelsen och vi utgör ett ganska enhetligt block med ungefär samma idéer om fackliga frågor. Vi har upptäckt att vi har möjlighet att driva dom inom ramen för den traditionella fackliga rörelsen och även inom ramen för socialdemokratin, så vi har tagit konsekvenserna av vårt praktiska handlande och även idémässigt blivit socialdemokrater.

Jag vet inte om dessa erfarenheter är speciella eller om det kan fungera så på många arbetsplatser, utom kanske på hårt organiserade, stora metallarbetsplatser där man inte har det här behovet av att få folk aktiva, utan har tillräckligt många att ”ösa ur” bland SSU-aktivister osv.

Lokförarnas Förening i Västra Sverige har alltid varit väldigt aktiv och ganska radikal politiskt. Så tillhörde man t.ex. de första, som tog ställning för Vietnam i kriget mot USA. Det som är mitt stora problem är att få den unga generationen aktiv i samma grad som den äldre. De unga som nu anställs är relativt ointresserade både av fackliga och politiska frågor och det gäller i första hand att väcka ett intresse och få dem att ta ansvar för sina egna liv och arbete. Där har vi arbetat bra: 40% av medlemmarna deltar i studiecirkel, för att på så sätt skapa en facklig sammanhållning. Jag upplever att det är på ett väldigt elementärt plan som det gäller att få igång ett intresse, inte alls på något högre politiskt eller teoretiskt plan.

Fr. vänster: Anders Lundström, Hans Ödman, Kent Kjellgren och Christer Haagman

Fackets karaktär?

Kommunist: Om det nu finns en byråkrati, varifrån har den kommit, var får den sin näring och hur är dess förhållande till basen? Är den en slags propp som hindrar all utveckling inom fackföreningsrörelsen eller är byråkratin ett uttryck för arbetarnas ståndpunkt i gemen? Är målet att "byta byråkrati" eller är det att bryta ner den och förändra fackets struktur?

Christer: Det beror väldigt mycket på vilken nivå vi diskuterar på. Det kan bli väldigt felaktigt och förenklat. Nu är det kanske litet särskilt med Fix-fabriken. Den här socialdemokratiska fackliga byråkratin som fanns på Fix — enligt vad vänstern sade då i början av sjuttitalet — den försvann i och med att den gamle ordföranden slutade. Den var inte tyngre förankrad på verkstadsgolvet. Någon socialdemokratisk facklig byråkrati finns alltså inte hos oss. Där ser man att samma former, samma typ av val till klubbstyrelse osv. kan ha olika karaktär.

Metallindustriarbetareförbundet som helhet är naturligtvis en hierarki med valda församlingar i olika led och det finns en massa ombudsmän. Men varje verkstad i Göteborg har ju rätt att utse ombud till representantskapet. Om lite mer av aktivering sker på andra fabriker, så får även representantskapet ett annat innehåll.

Kommunist: Men det finns inte en motsättning mellan de lokala avdelningarna och den centrala nivån? Får inte en lokal, radikal verksamhet sina ramar väldigt strikt uppdragna utav en central apparat, som tycker att dess politik hotas? Är det verkligen möjligt att förändra representantskapet genom att aktivera medlemmar på fler arbetsplatser?

Christer: Ja, det är möjligt och nödvändigt. "Huvudparollen" idag är att arbetarna ska ta del i fackföreningarna efter den här långa perioden av passivisering. Målsättningen måste vara att bygga upp en aktiv bas och att denna återerövrar sin fackförening.

De ramar, som hindrar oss idag är inte den fackliga byråkratin eller Metalls förbundsledning utan lagar och paragrafer. Det är det att vi som fackförening inte har någon stridsrätt utan får använda oss av illegala eller "kamouflerade" arbetsmetoder. Dessutom begränsas vi av att vi är en liten lokal grupp, isolerad i förhållande till andra. Vi har ingen gemensam radikal rörelse, som tvingar hela kapitalistklassen tillbaka på reträtt, utan vi — en liten grupp på 150 man — möter varje gång en centraliserad och välorganiserad fiende.

Kent: Jag har en mycket negativ syn på den svenska fackföreningsrörelsen, den är nästan bankrutt. Men jag är ändå för att man ska arbeta på alla nivåer, jag tror t.ex. också att det är möjligt att återerövra Metall-41an till arbetarna. Förutsättningen är naturligtvis en aktiv arbetarbas.

Men, hela det system av lagar och institutioner vi har är ju ett barn av den fackliga byråkratin. Och, framför allt, den centrala administrationen i fackföreningen är ett socialt skikt, som är klart avskilt från arbetarna och som i stigande grad inte längre kommer från arbetarklassen. Många som går vidare från Volvo verkstadsklubbs styrelse till ombudsmannajobb arbetar tre månader, sedan sug de upp. De har löner och förmåner, som är mycket stora och gör att de har ett helt annat umgänge och socialt liv än arbetarna och intressen som står helt emot arbetarnas.

Det är inte detsamma som att säga, att de sitter som en propp. Det är uppenbart, att Gunnar Nilsson inte går omkring på Fixfabriken eller på Volvo. Inte ens Ekeblad*) går runt på verkstadsgolvet. Men byråkratin är i sista hand våldsamma motståndare till alla form av självständig arbetaraktivitet, all form av aktivitet som riktas mot det här samhället, för dom lever gott på det.

Om det ska bli någon ny aktivitet, beror det helt enkelt på om det finns fackliga och politiska aktivister på de större arbetsplatserna, som är beredda att ta initiativ och kan peka på andra utvecklingslinjer. Därför är det tragiskt vad som har hänt med en stor del av sjuttitalsvänstern. De som är kvar på arbetsplatserna och arbetar individuellt, sug ofelbart upp av den fackliga byråkratin.

Det största problemet med att reorganisera fackföreningsrörelsen är faktiskt bristen på aktivister på arbetsplatserna.

Anders: Jag har väl en annan uppfattning i den här frågan. När jag började arbeta fackligt i Statsanställdas förbund hade jag ju nyligen uteslutits ur KFMLr och var väl präglad av den syn, som fanns där: att fackföreningsrörelsen var en del av statsapparaten. Det var inte bara den centrala byråkratin som avsågs då, utan varenda människa som hade ett fackligt uppdrag. Det var förbjudet för KFMLr:s medlemmar att ta fackliga uppdrag.

För mej var det något av en chock, när jag kom till en lokal facklig organisation och upptäckte att styrelsen och de förtroendevalda i stort sett var mer radikala än medlemmarna. Efter sju—åtta års arbete inom facket har jag fått den erfarenheten att det i stort sett på gott och ont, idag finns en överensstämmelse inom fackföreningsrörelsen, mellan medlemmar och ledning.

Går man upp på förbunds nivå har jag den erfarenheten från Statsanställdas förbund, att nästan alla ombudsmän, det rör sig om nästan etthundra, har rätt så långvarig erfarenhet av fackligt arbete. I stort sett är det fackliga aktivister som blir ombudsmän och de är väldigt bekymrade över att medlemsaktiviteten är låg och att de jobbar s.a.s. i vacuum. De uppmuntrar en när man försöker dra igång aktioner vid sidan om den normala förhandlingsgången. Jag uppfattar det inte som att det finns en byråkrati som är en propp, utan min slutsats av bl.a. r-arnas resonemang var att man inte ville ta itu med det som är problemet, nämligen att aktivera folk och skapa opinion på arbetsplatserna och att dra igång ett långvarigt och tålmodigt arbete för att förändra saker och ting.

Kent: Det som Anders sade om överensstämmelse mellan den övre delen av den fackliga byråkratin och medlemmarna är ju mycket en lek med ord. Finns det inga alternativ blir ju svaret på frågan så som man ställer den, helt enkelt. Jag tror att det under stora delar av 50- och 60-talen fanns en god överensstämmelse. Idag håller detta på att brytas upp.

Om krisen fortsätter att utvecklas i de senaste årens takt och ledningen för

---

* Ordförande i Volvo Verkstadsklubb

fackföreningsrörelsen fortsätter som den gör, så utesluter jag inte någon form av utveckling à la Polen. Ungefär som Solidarność med bas i vissa stora avdelningar, som Metall-41an. Inte idag och inte imorgon, men i slutet på åttitalet, när man har kört allt i botten. Anders glömmer bort att alla lagar och förordningar vi har, alla stadgar, som fortlöpande tillkommit sedan 20-talet, hela tiden är riktade mot självständig medlemsaktivitet. Själva stommen i detta, själva det hårda skelettet är ett verk av socialdemokratin. Alltihop är riktat mot folk, som vill göra någonting själva, som vill strejka, som vill göra maskningsaktioner, uppvaktningar osv. Allt sådant är straffbelagt, i sista hand kommer polis och militär in med hjälp av lagarna. Det är ett mycket, mycket stort hinder för all typ av radikal aktivitet inom fackföreningarnas ramar.

Anders: Visst finns det olika alternativ, fast de blir s.a.s. aldrig reella alternativ. Det beror väl i så fall på att de inte anses som framkomliga av den stora massan.

Jag tycker du har en statisk syn på fackföreningsrörelsen, Kent. Du glömmer hela den utveckling, som fackföreningsrörelsen har genomgått sedan gruvstrejken 69. Då fanns en väldig klyfta mellan medlemmar och förtroendevalda. Men vad har hänt under sjuttitalet? Vad har socialdemokratin gjort? Jo, dom har satt igång hela det här lagstiftningsarbetet och jag vill inte kalla det anti-fackligt. Man kan säga att det finns antifackliga drag i det, det kan jag hålla med om. Men som helhet, om man tar MBL, Främjandelagen, Studieledighetslagen, Förtroendemannlagen osv, tror jag att de har stärkt arbetarklassens möjligheter att hävda sig. På det statliga området har t.ex. MBL inneburit ett klarare partsförhållande. Man förhandlar istället för att samråda.

Jag tror också att den fackliga byråkratin, som var på väg att segla bort i en egen värld, har förändrat sig och att man idag har en större samstämmighet mellan medlemmarna och toppen än vad man hade 69.

Kent: Missförstå mig inte angående arbetsmarknadslagarna. De är motsägelsefulla och där finns både positiva och negativa drag. Den enskilda arbetarens ställning har förstärkts, men samtidigt förstärks också den fackliga byråkratin.

Ett väsentligt drag är också att klassamarbetet sjunkit ner på verkstadsgolvet. Men det absolut viktigaste är, att man har förstärkt de anti-fackliga lagarna. Man har slagit fast att det är korrekt enligt lagen att sparka strejkande arbetare. Sådant fanns inte på femtitalet.

Idag är de anti-fackliga lagarna ett stort hinder och det är uppenbart att den högre fackliga byråkratin vill ha det på det sättet. De har drivit igenom lagarna för att stävja facklig aktivitet, som går utanför det beståendes ramar.

Christer: Jag tror att de fackföreningsfientliga delarna i lagstiftningen framöver kommer att bli alltmer besvärande. På Fix har vi ändå kunnat använda MBL på ett positivt sätt, genom att låta företaget gå i en massa fällor, typ förhandlingsvägran. Sedan har vi kunnat hota med att anmäla till Arbetsdomstolen, om inte ledningen genomfört vissa förbättringar.

Idén om att arbetarna ska lägga sig i om en maskin köps, var den ska stå, hur den ska se ut, att lägga sig i hur produktionen går, hur lagerställningen ser ut osv, den idén är positiv.

Inom vissa, kanske små, sektorer kan det leda till ett vidare politiskt intresse för produktionen, att arbetarna ska ha någon form av inflytande där vi arbetar.

Innehållet i den fackliga kampen

Kommunist: Vilka slags frågor, generellt sett, är väsentliga för att aktivera arbetskamraterna i fackligt arbete? Är det frågor som rör arbetsplatsen begränsat, typ inom fackliga frågor eller miljö- och lönefrågor? Eller har man större framgångar om man försöker dra upp ett bredare samhällspolitiskt perspektiv?

Kent: Det beror på var man jobbar. Det är skillnad på om man jobbar på Volvo eller LKAB.

En sak är säker: om man ska ändra på fackföreningsrörelsens nuvarande inriktning, så är demokratifrågorna oerhört väsentliga. De fackliga företrädarna ska leva under samma villkor som dem de företräder, man ska få rösta om avtalen, få välja kontaktombud och avdelningsstyrelse osv. Men utan ett fackligt innehåll i övrigt blir det helt tomt, utan det kan man aldrig få någon mobilisering. Demokratin är inget självändamål, även om vi tycker den är av godo, utan den måste centreras kring viktiga fackliga och politiska frågor.

På ett företag som Volvo är det uppenbart att lönefrågan är det som mobiliserar folk. På ett företag som LKAB är det frågan om jobben.

Arbetsmiljöfrågor är ett måste där man har ett fortlöpande arbete och där motsättningarna kanske inte är så stora. Jag upplever inga större besvär med att arbeta ihop med även hårda, aktiva gräsosar när det gäller arbetsmiljö och arbetsorganisation. Där finns en mycket bred enighet. Men jag tror inte att det går att få medlemmarna att strejka för en ny arbetsorganisation, däremot tror jag, att det går att få dem att offra jävligt mycket för att rädda sina jobb. På sikt är det kampen för jobben som är den mest radikaliserande; på många bruksorter, i Norrland och även här i Göteborg.

Anders: Delvis håller jag med Kent, men det är en väldig skillnad för oss som jobbar i ett statligt företag. Vi har ju egentligen inte någon lokal lönerörelse och därför blir lönefrågorna inte alls engagerade på samma sätt.

För oss gäller det stora mobiliseringarna våra arbetstider, fastställandet av våra "turlistor", som vi kallar dom.

Lokförarna har alltid varit väldigt intresserade av sina organisationsfrågor och har ända sedan tjugotalet haft en livlig debatt om organisationstillhörighet. Man stod utanför LO ända till 1940 och höll länge fast vid yrkes-förbundsprincipen. Nu har vi en ny stor organisationsdebatt på gång då man vill bilda storavdelningar på järnvägssidan. Det är en fråga, som också aktiverar folk.

Jag har ju ett traditionellt engagemang för politiska frågor från mitt förflutna och försöker ta upp internationell solidaritet, men det finns inget naturligt tryck i de frågorna. Sedan är jag också engagerad i miljörörelsen och menar väl att en av de viktigaste uppgifterna som radikal fackföreningsman är att förverkliga någon form av förening av arbetarrörelsen och miljörörelsen. Vi har engagerat oss i antikärnkraftsrörelsen och i trafikpolitiska frågor för bättre stadsmiljö.

Men det är tungarbetat, tycker jag. Jag har ingen patentmedicin för hur man ska jobba, men jag tror inte heller på sådana undanflykter, som att det är strukturen i fackföreningen som lägger hinder i vägen.

Christer: Mina erfarenheter är väl ungefär likadana. De frågor som man på kort sikt kan väcka en radikalisering kring, det är de näraliggande frågorna; miljö, lönefrågor och löneformer.

Men för varje år som går medan den internationella ekonomiska krisen utvecklas, blir det viktigare att de här snävt fackliga frågorna byggs under med ett politiskt perspektiv. Att konkret kunna formulera samhällsekonomiska program och sy ihop det med den lokala kampen är viktigt. Om man inte lyckas med det, så dör den lokala kampen så småningom ut under trycket av den borgerliga ideologin om att man inte kan göra någonting: "Det går inte att kämpa för högre lön när folk går arbetslösa." Som fackligt aktiv måste man ha svar på frågor som "innebär det fler jobb om vi går med på reallönesänkningar?"

Att just kunna få in ett samhällsekonomiskt tänkande och förklaringsmodeller, som är annorlunda än dem som härskar idag, är en förutsättning för att kunna vidareutveckla en radikalisering runt lokala krav.

Där tycker jag att Facklig Opposition, utifrån betraktat, har misslyckats. Vad har man sagt om hur bilindustrin ska utvecklas? Vilket är det samhällsekonomiska perspektivet? Är det så enkelt som att vi ska hugga för oss så mycket som möjligt, eftersom Volvo har 2 ½ miljard vinst?

Kent: När det gäller Facklig Opposition, så ligger det en hel del i den kritiken, det kan jag hålla med om. Jag håller med Christer om vilka frågor, som måste föras in. Frågan är om de kan föras in av någon typ av bredare rörelse eller inte. Det är en öppen fråga för mig. Hur stor enighet kan man nå utanför ett visst bestämt parti, eftersom det är så politiserade frågor.

Kommunist: Är det **bara** skilda betingelser som lett fram till era olika sätt att arbeta? Finns det ändå inte en grundläggande skillnad? Kent förordar ett mer organiserat oppositionellt arbete i klarare former. För inte det med sig ett annat förhållningssätt till socialdemokratin än om man arbetar mer individuellt? Kent betonar mycket kraftigt att byråkratin är ett skikt, som är väldigt avskilt från arbetarmassorna, medan Anders menar att byråkratin är "kon-
gruent med" läget i arbetarklassen. Ligger inte detta bakom era olika arbetssätt?

Kent menade också att det är en stor fara, att vänstersossar och aktivister som jobbar enskilt absorberas av byråkratin och nöter bort de revolutionära ståndpunkter de en gång hade. Men kan inte en utkristallisering av en mer organiserad opposition bidra till att göra demarkationslinjen mellan socialdemokrater och radikala arbetare samt kommunister ännu tydligare? Innebär inte en sådan taktik, att socialdemokraterna svetsas samman och att många människor får svårare att ta ställning, eftersom de hamnar mellan två eldar?

Anders: Det var så på femtitalet, att man hade hårda konfrontationer i lokförarnas fackförening mellan kommunister och socialdemokrater. Det var en slags fortsättning på den mer allmänna trettitalskonflikten mellan kommunister och socialdemokrater. Sådant tror jag leder till en viss passivitet.

Generellt tror jag inte på att bilda fackliga oppositionsgrupper, eftersom min uppfattning är den, att man i den fackliga kampen ska välja folk efter ståndpunkt i sakfrågor och efter meriter och inte efter partitillhörighet. I Statsanställdas förbund finns det inte en så hård partipolitisk styrning och kontroll som i Metall. Man kan bli ombudsman utan att vara socialdemokrat, till och med bli uppmanad att söka ombudsmannajobb, fast man är organiserad kommunist.

När det gäller mig själv, så har jag bytt ideologisk tillhörighet och accepterat att "absorberas". Jag har inte blivit socialdemokrat av några slags taktiska skäl, utan jag har blivit reformist, och utifrån den ståndpunkten tar jag inte åt mig av det Kent säger. Jag tycker det är helt naturligt att jobba på det viset.

Christer: Facklig Opposition byggde från början upp en direkt socialistisk-kommunistisk valkartell. Man hade program, som var väldigt vänsteristiskt i sin utformning, särskilt i början. Man har medverkat till att skapa en klyfta. När man ska bygga upp en radikaliserings och aktivering, då måste man redan från början försöka driva en "kommande majoritetslinje". En linje som förutsätter de ansvarstaganden, som är nödvändiga den dagen man sitter som majoritet. Det är så lätt att halka in i en "Glistrup-facklig" politik, som man skulle kunna kalla en del av facklig Oppositions verksamhet.

Kent: Det är klart att det finns avgörande programmatiska skillnader mellan oss.

Facklig Oppositionen består av folk med olika politisk uppfattning, och jag ser där ingen färdig organisatorisk form. Socialistiska Partiet har alltid varit emot dem som förespråkat fastare organisatoriska former för oppositionen. Just för att den inte skulle bli en alltför stillasittande måltavla för motattacker från den fackliga byråkratin.

Jag håller inte med om kritiken för "vänsterism", Christer. T.ex. på lastvagnar, där jag jobbar,

har vi sex år i rad ständigt stärkt vår ställning bland dom som jobbar fackligt, kontakombuden och skyddsombuden osv. Vi har haft majoritet i fem år, vilken stadigt har blivit större. Det är inte ”vänsterism”!

Det har alltid varit vår utgångspunkt, att en polarisering kring sakfrågor är av godo. Jag har aldrig upplevt det som passiviserande. Tvärtom ökar aktiviteten där det finns oenigheter och tvister. Det är nödvändigt att man drar upp skiljelinjerna, annars kan folk aldrig lära sig någonting, aldrig dra egna erfarenheter.

Perspektiven?

Kommunist: Trots motsättningar mellan er finns en viss fundamental enighet kring några slags frågor. Däri ingår problemet med en politisk syn på samhället som helhet fr.a. i dessa kristider. Vad betyder detta för ert fackliga arbete?

Allihopa kallar ni er väl för socialister och har socialismen som målet och ser det här arbetet som inordnat under det. Kunde ni utveckla perspektiven kring dessa frågor?

Christer: För att utveckla en facklig radikaliserings så krävs det, tror jag, ett politiskt alternativ som understödjer den. Ett radikalt socialistiskt arbetarparti, som har betydligt större facklig förankring än vad t.ex. VPK har idag. Utan ett sådant vänsteralternativ inom fackföreningsrörelsen tror jag att socialdemokratins vänster kommer att få svårt att utvecklas. Det behövs en dialog mellan en självständig socialistisk vänster med ett eget arbete och fr.a. socialdemokratins fackliga vänster. Jag tycker exempelvis att man kan skönja vissa ansatser till en realistisk och genomförbar krispolitik med ett sådant samarbete.

Fackföreningsrörelsens roll i kampen för socialismen borde, tycker jag, vara att acceptera de politiska frågorna som sitt område. Att hålla Facklig Opposition utanför politiken, som Socialistiska Partiet istället tar hand om, tror jag är en gammal felaktig uppdelning, som gör att den stora majoriteten, som är partipolitiskt oorganiserad, blir passiv.

Jag menar att en målsättning med arbetet ”i det lilla” kunde vara att försöka göra fackföreningen till en egen oberoende socialistisk kraft i samhället. Att försöka bygga upp en aktivitet, där man tar upp de traditionellt politiska frågorna och inte lämnar över dem till ett gäng självvalda politiker.

Anders: Det är stora frågor. Jag har inget klart perspektiv. Ett så stort perspektiv som att bygga upp ett nytt parti har jag inte anlagt, och jag tror inte heller på det. Jag tror att det måste till en förändring från grunden, hos människorna. Man måste skapa opinion för vissa politiska åsikter och gör man det kommer man också att kunna skapa majoritet, eller opinion, för dom i socialdemokratiska partiet.

Det är klart att man har någon slags socialistisk strategi i botten för det fackliga arbetet. Men för mej är frågan mycket mer elementär. För närvarande går det ut på att få folk att ta ansvar för sina handlingar och sitt liv och aktivera sig.

Jag tillhör dom, lite grann mot strömmen inom vänstern, som tycker det är positivt med löntagarfonder. De leder till att man diskuterar i termer av att ”vi ska ta över makten”, ”vi ska ha inflytande över företagets skötsel”. Jag tror att löntagarfonderna, även om de inte utformas som man skulle önska, leder till att man för in en ny nivå i den politiska debatten. I valen kommer man inte bara att ta ställning till traditionella frågor som skatter, pensioner etc, utan också hur företagen ska skötas. Folk kommer att börja sysselsätta sig med att fundera på och diskutera det. Det kommer att utkristalliseras olika linjer i den ekonomiska politiken. Det tror jag kan leda till att man på gräsrotsnivå i den fackliga rörelsen börjar intressera sig för sådana frågor. Idag är man ju inte på något sätt mogen ”att ta över” och genomföra socialismen.

Kent: Jag tror det är fel att som Anders bara se till det näraliggande. Men måste ha vakna

ögon och se vad som kommer. Det utmärkande för de sista 25 åren i politiken har varit att morgondagen varit likadan som gårdagen. Ungefär samma politiska och ekonomiska förhållanden, med lite tillväxt bara. Nu har kriserna och arbetslösheten ökat sakta och successivt, och vi närmar oss en brytpunkt. Där behövs resoluta politiska åtgärder, antingen radikala högeråtgärder eller radikala vänsteråtgärder. Den traditionella socialdemokratiska politiken duger inte.

Kommunist: Socialistiska Partiet talar mycket i sin propaganda om krislösningar av typ "Förstatligande av storbanker och storföretag" och "planeekonomi". Hur ser du, Kent, på det som Christer säger om att föra in krispolitiken i fackföreningsrörelsen? Är det SP:s roll att via flygblad och sin tidning föra in den? Eller är det att i samband med den bredare oppositionen i fackföreningarna ta upp den diskussionen?

Kent: För att lösa krisen behövs det samhällelig kontroll över de stora bankerna och kreditinstituten, de största företagen. Det behövs fackföreningar som går in och inventerar de resurser som finns, de utvecklingsplaner som företagen har. Vi kräver att fackföreningarna går in och gör långsiktiga planer, när det gäller de olika branscherna. Det är det som står i vårt program och våra flygblad, inte att vi ska göra det.

Förstatliganden är bara till för att möjliggöra arbetarnas kontroll över produktionen. Det är den inriktningen vi har. Vi tycker att fackföreningsrörelsen ska diskutera den här typen av frågor och arbeta fram planer kring dem.

Kommunist: Blir det inte en motsättning här? Å ena sidan går man som medlem i Facklig Opposition ut och ska försöka aktivera runt lönefrågor och liknande. Å andra sidan går man som medlem i SP ut och ställer krav på en politisk lösning, som det inte finns någon motsvarighet till i den "fackliga" argumenteringen. Blir det inte en kluvenhet där, som gör att det är svårt att se sambandet mellan det arbete Facklig Opposition gör och en socialistisk lösning?

Kent: Jag kan hålla med om att det finns en viss närsynthet. Det är lönefrågorna som har varit det centrala på Volvo. Här finns anledning till en viss självkritik. Sedan är det frågan om hur utvecklingsbar en opposition är: vad kan man föra in för frågor och hur väl kan man organisera den? Där har jag inte alls några färdiga svar. Man kan t.o.m. ifrågasätta om Oppositionen ska fortsätta i sin nuvarande form.

Vi är inne i ett helt nytt läge i klasskampen och den ekonomiska och politiska konjunkturen, som får vittgående följder för allt radikalt arbete.

Lästips

Håkan Blomqvist: [Den röda tråden](#). Den svenska arbetarrörelsens historia

[Fackligt studie- och arbetsmaterial](#) (studiematerial från Revolutionära Marxisters Förbund)

[Om den antifackliga lagstiftningen](#) (skrift från MLK)

Gösta Hultén: [Arbetsrätt och klassherravälde](#)

[LKAB-strejken 1969-1970](#)

Hans Ödman: [Volvo i Göteborg – en kritik](#) (av den Fackliga Oppositionen på Volvo)

[Om du inte är med - så är du emot](#) (uppsats om Facklig Opposition på Volvo-Göteborg)